

Twijfelloobby tergt de wetenschap

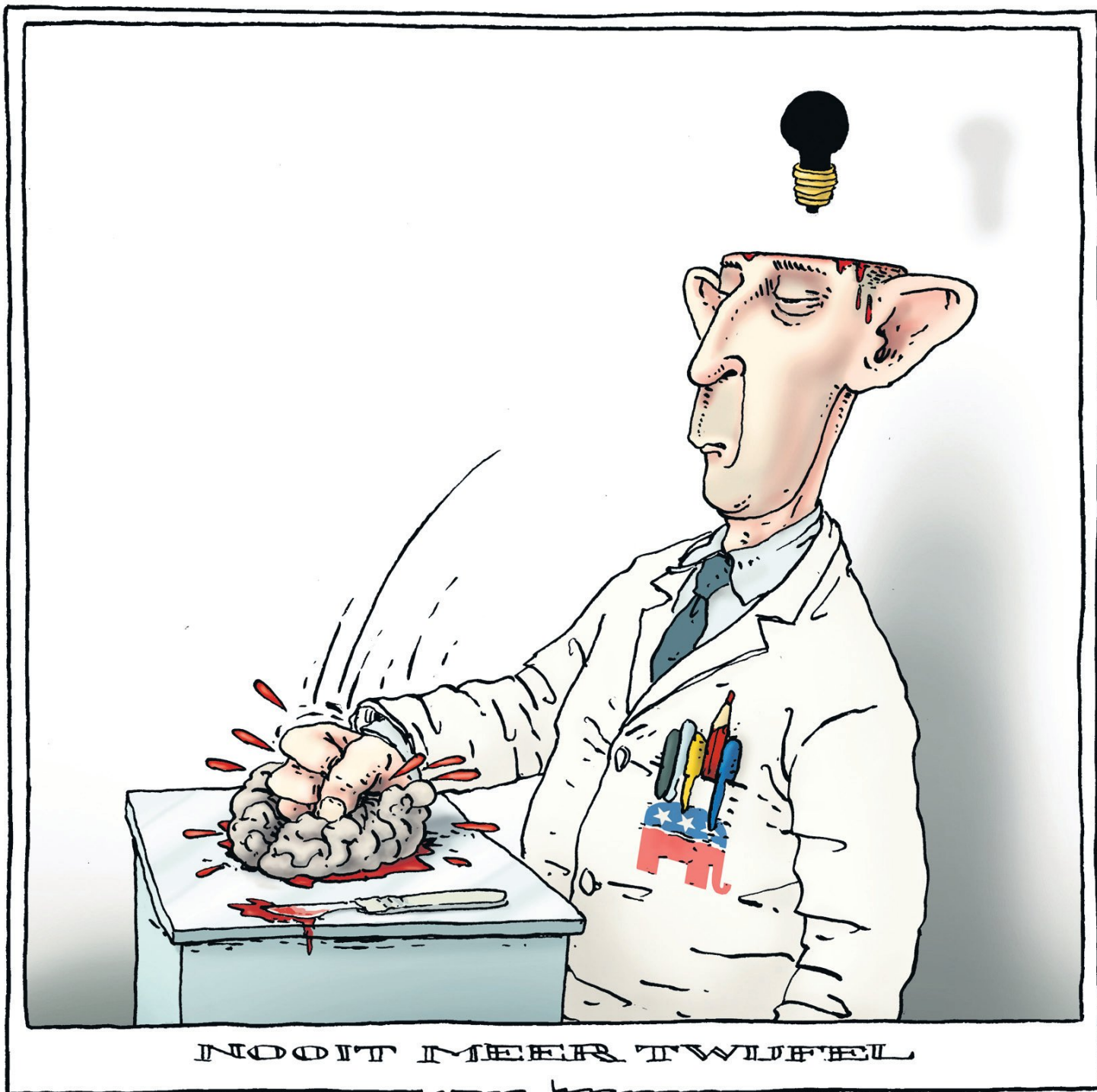
Ze willen het goede leven en hun wereldbeeld houden zoals het is. Daarom vallen de 'handelaren in twijfel' wetenschappelijke bevindingen aan die daarmee in strijd zijn. Desnoods vallen ze de wetenschap zelf aan. 'Het is heel bedreigend.'

► DE BILT – DEN HAAG

De 'profeet' draagt een bruin jasje, geen stropdas, wel een dasgesp. Met zijn dunner wordende, half-lange witte haar en getrimde baard is hij een *look-alike* van acteur Anthony Hopkins. Vanuit het hele land zijn de volgers van de profeet naar het KNMI in De Bilt gekomen, om hem met eigen ogen gehakt te zien maken van de klimaatwetenschap. Ook de tegenstanders zijn goed vertegenwoordigd; zij willen hem wel eens met eigen ogen zien, de man die door de industrie en de Amerikaanse Republikeinse Partij zou zijn ingehuurd om de aanpak van het klimaatprobleem te frustreren. Fred Singer, 87, spreekt rustig, maar zelfverzekerd, twijfel lijkt hij niet te kennen. Van twijfel zâaien heeft hij daarentegen zijn handelsmerk gemaakt. Hij is een van de hoofdrolspelers in het boek *Merchants of Doubt* (Handelaren in twijfel). Dat beschrijft hoe invloedrijke Amerikaanse wetenschappers zich door industrie en politiek hebben laten gebruiken om bevindingen van andere wetenschappers te ondergraven. Ze zijn ingezet om maatregelen tegen roken, zure regen, klimaatverandering en regulering van landbouwbestrijdingsmiddelen tegen te houden. Als iets voor 95 procent of meer vaststaat, zetten de twijfelzaaiers de schijnwerpers op die laatste vijf procent: we weten nog niet genoeg. Tientallen jaren hebben ze zo maatregelen tegen roken weten uit te stellen. Intussen zijn vele tienduizenden mensen aan longkanker of andere door roken veroorzaakte ziekten overleden. De twijfelzaaiers zijn meestal zelf wetenschappers, sommigen zelfs hele goede. Maar in een ander vakgebied dan waarmee ze zich bemoeien; opvallend veel van hen zijn natuurkundige. *Merchants of Doubt* legt bloot wat hen bindt: een heilig geloof in de vrije markt en technologie. Hun belangrijkste opdrachtgevers zijn het bedrijfsleven, de Republikeinse Partij, lobbyconcerns en republikeinse denktanks, die soms weer door de industrie of lobbybedrijven worden gefinancierd. Volgens *Merchants of Doubt* hebben de wetenschappers en hun opdrachtgevers ideologische motieven en een politieke agenda; zij verzetten zich met hand en tand tegen alles wat de vrije markt kan hinderen, en zijn principieel tegen overheidsregulering. Ze deinzen er niet voor terug wetenschappelijke feiten te ontkennen of te verdraaien. Als het moet, maken ze vooraanstaande wetenschappers zelf verdacht. En uiteindelijk, concluderen Oreskes en Conway, vallen ze de wetenschap zelf aan; bevindingen die niet bevallen worden eenvoudigweg als 'bad science' weggezet. Zo maken ze de wetenschap politiek – iets wat zij juist zelf de wetenschap verwijten.

vermomde ideologen

De twijfelloobby is inmiddels diep in de Amerikaanse politiek doorgedrongen. 'Je kunt bijna geen republikeinse presidentskandidaat worden zonder de evolutieleer en de klimaatverandering af te wijzen', zegt Jan Paul van Soest, milieukundige en expert op het gebied van duurzame energie. Van Soest voert dat de twijfelloobby ook in Nederland vaste voet aan de grond krijgt. Voor de Raad Leefomgeving en Infrastructuur schreef hij er een essay over, *Klommen in de machinerie*. Van Soest sprak met vele twijfelaars, omdat hij wilde weten wat hen drijft. Sceptici zijn er in vele soorten, maar het gevaar komt volgens van Soest van lobbyisten en als wetenschapper vermomde ideologen. 'De lobbyisten zijn advocaten, niet waarheidszoekers. Zij werken samen met de ideologen, die alles door de bril van hun wereldbeeld zien en geen andere werkelijkheid kunnen aanvaarden.' Hoewel de Nederlandse twijfelloobby al langer bestaat, is ze nu vooral actief in het klimaatdebat. Het verzet is veel minder krachtig dan in de VS, maar toch is Van Soest pessimistisch. 'Het wordt erger, de kiemen zijn gezaaid. Bij de PVV heerst een antiwetenschappelijke tendens, en VVD-Kamerlid René Leegte noemde de wetenschappers van het KNMI 'klimaatalarmisten'. Waar het eindigt? In elk geval bij vier graden opwarming van de aarde.'



Vanuit een monumentaal pand aan een Amsterdamse gracht ziet de president van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, Roberth Dijkgraaf, de aanvallen op de wetenschap met zorg aan. Op zich, relativeert hij, is twijfel over wetenschappelijke bevindingen zo oud als de wetenschap zelf. 'Zeker als de feiten de levensbeschouwing of het dagelijkse leven raken.' In de zestiende eeuw werden wetenschappers door de kerk vervolgd als ze beweerden dat de aarde om de zon draait en niet andersom. In de ogen van een groot deel van de wetenschap is het net zo vreemd dat de evolutieleer van Charles Darwin ter discussie wordt gesteld. Twijfel, zegt Dijkgraaf, hoort bij de wetenschap. 'Er is altijd ruimte voor verbetering, ook al is iets

'Het spleetje ruimte in de wetenschap proberen mensen met een koevoet open te breken.'

voor negentig procent bewezen. Maar dat doet niets af van de kracht van de boodschap. Wat je nu in de debatten ziet, is dat mensen het spleetje ruimte dat er altijd blijft met een koevoet proberen open te breken.' Zo'n openingetje wordt ook geboden door de wetenschap zelf, bijvoorbeeld door het gerommel met cijfers over smeltende gletsjers, of, in Nederland, door het frauduleuze onderzoek naar de psychologische effecten van vlees eten. Dijkgraaf: 'Dit soort publicaties hebben op de wetenschap in technische zin gelukkig weinig invloed. Maar zelfs al zijn het incidenten, in de publieke opinie kunnen ze hele grote effecten hebben. Het vertrouwen wordt geschaad. Daarom moeten we geen enkele tolerantie hebben voor fraude of belangenverstrengeling. Wetenschappers moeten de rug recht houden, ze moeten on-

afhankelijk zijn en de hoogste kwaliteit leveren.' Niet het debat op zich over de wetenschap baart Dijkgraaf zorgen, maar de hevigheid waarmee het op sommige plaatsen wordt gevoerd. Lobbygroepen beschikken over steeds meer geld en middelen om het debat naar hun hand te zetten. 'Door die enorme krachten krijg je scherpe polarisatie. Het is een wapenwedloop geworden met de publieke opinie als inzet.' De wetenschapper zit gevangen, zegt Dijkgraaf. 'Hij moet de urgentie aangeven, maar kan de twijfel niet weglaten, omdat hij de wetenschap dan geen recht doet. Daarmee biedt hij anderen een kans om met die twijfel aan de haal te gaan.' Dijkgraaf constateert dat het debat het felst is in landen die in de wetenschappelijke top tien staan, die groot zijn geworden dankzij de wetenschap. 'De VS, het land met de beste universiteiten en de meeste Nobelprijswinnaars, is het extreemste voorbeeld. Sommige wetenschappers praten over klimaatonderzoekers alsof het terroristen zijn. Die houding is een heel essentieel onderdeel geworden van de politieke strijd.'

antilogica

Antiwetenschappelijk vindt Dijkgraaf nog te zwak uitgedrukt voor dit klimaat. 'Het is antilogica. Het is een heel irrationele manier om dingen te benaderen. Een van de mensen in de regering Bush zei ooit: "Het gaat niet om de feiten, maar om hoe je de feiten naar je hand zet." Dát baart mij zorgen. Door de publieke opinie te veranderen, voorkom je geen verandering van het klimaat of voedselrampen. Het is heel bedreigend. Ik ben geen naïeve optimist. Het is helemaal niet vanzelfsprekend dat de wetenschap zoals wij die nu kennen, zal blijven bestaan. In het verleden zijn ook beschavingen ten onder gegaan.'

► Mede n.a.v. *Merchants of Doubt*. Door Naomi Oreskes en Erik M. Conway. Uitg. Bloomsbury. ISBN 9781608193943 / *Klommen in de machinerie*. Door Jan Paul van Soest. Uitg. De Gemeent, Klarenbeek. www.gemeent.nl

'VERSCHRIKKELIJK BOEK'

Fred Singer heeft geen goed woord over voor het boek *Merchants of Doubt*, waarin hij als een van de belangrijkste handelaren in twijfel wordt neergezet. 'Het is een verschrikkelijk boek. Het staat vol leugens en laster en wemelt van de wetenschappelijke en historische fouten. De auteurs hebben tweede- en derdehands informatie gebruikt en hebben geen van de vier hoofdpersonen geïnterviewd. Ik ben de enige van hen die nog leeft, en ik voel me verplicht het voor hen op te nemen.'

BOZE TECHNOLOGEN

Een kleine twintig jaar geleden werd Heidelberg Appeal Nederland (HAN) actief, dat vooral bestond uit technologen die zich boos maakten over het antitechnologische klimaat. Kernenergie en biotechnologie stonden ten onrechte in een kwade reuk, vonden ze, en dat hinderde de vooruitgang. Ze richtten hun pijlen vooral op de milieubeweging die problemen nogal eens overdreef. HAN pleitte voor meer wetenschap in het milieudebat, maar ontkeners van de klimaatverandering, het gat in de ozonlaag en de zure regen maakten al van meet af aan deel uit van het netwerk. Medio jaren negentig huurden boerenorganisaties HAN in om de rol van ammoniak van de veehouderij in de verzuring ter discussie te stellen. Dat leverde een rapport waarin onzekerheden werden uitvergroot en de overmaat aan bewijzen die het verband aantoonde, werd genegeerd. HAN ging begin deze eeuw op in de Groene Rekenkamer, die een kwijpend bestaan leidt. Volgens Van Soest is de weblog www.dagelijksstandaard.nl een van de belangrijkste kanalen voor klimaatsceptici in Nederland.